VILNIAUS POLITIKOS ANALIZĖS INSTITUTO

ATASKAITA 2019

Vilniaus
politikos analizės
institutas

© 2019 Vilniaus politikos analizės institutas.
www.vilniusinstitute.lt
info@vilniusinstitute.lt
Maketavo: A.Davidavičius.

TURINYS

1. Analitinės studijos.....1

2. Europos saugumas.....3

3. Demokratija ir medijos.....5

4. Geras valdymas.....7

5. Rinkimų stebėsena.....9

6. VPAI dalykinės ir politinės diskusijos.....9

7. VPAI medijose.....13

Vilniaus politikos analizės institutas (VPAI) – 2017 m. įsteigtas analitinis centras, kurio ekspertai nuolat analizuoja ir komentuoja Lietuvos aktualijas, teikia viešosios politikos rekomendacijas, rengia diskusijas, konferencijas ir mokymus. VPAI nagrinėja tiek Lietuvos vidaus, tiek užsienio politikos problemas ir ragina piliečius įsitraukti į viešosios politikos problemų sprendimo procesą. VPAI skatina atvirą, pilietišką ir aktyvią visuomenę, gina teisės viršenybės, lygiateisiškumo ir liberaliosios demokratijos principus.

ANALITINĖS STUDIJOS

“Lietuvos geležinkeliai: ataka iš Rytų. Kaip Kremlius, prisidengdamas Baltijos šalių verslininkais, vykdo geopolitinę ekspansiją”, Marius Laurinavičius

Nors 2010 metais paviešinti Rusijos planai dėl geopolitinės ekspansijos Baltijos šalyse išnaudojant transporto infrastruktūrą sulaukė atgarsio Lietuvoje, neskaitant keleto epizodų viešumoje, šios problemos daug metų nebuvo įtrauktos į nacionalinio saugumo darbotvarkę.

Studijoje atskleidžiamas ir analizuojamas strateginis Kremliaus požiūris į transportą, ypač geležinkelių sektorių, kaip į ginklą ir ekspansijos priemonę, naudingą Rusijos užsienio politikai, taip pat ir tarpusavyje susijusių individų ir kompanijų tinklui, koordinavusiam veiklą Estijoje ir Latvijoje; atskleidžiama, kad, nepaisant Lietuvos pasiruošimo pasipriešinti šios ekspansijos grėsmei, šis pasipriešinimas toli gražu nebaigtas.

Studijoje aptariamas ir karinis šios srities nacionalinio saugumo aspektas. Viena iš studijos išvadų tokia, kad, svarstant galimą Rusijos įtakos didėjimą išnaudojant geležinkelius, reikia nepamiršti ir karinių grėsmių. Tai ypač aktualu šiuo metu, kai Rusija darosi vis agresyvesnė ir ruošiasi didelio masto kariniam konfliktui su Vakarais, kaip pripažįsta tiek Estijos žvalgyba, tiek Švedijos krašto apsaugos ministerijos FOI centro analitikai.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2019/06/Lietuvos-geležinkeliai-Ataka-iš-Rytų.pdf

„Baltijos šalių rizikų žemėlapis: ekspertinis rizikų ir tendencijų vertinimas“, Vilniaus politikos analizės institutas ir Tarptautinis gynybos ir saugumo centras Estijoje
Justinas Mickus ir Piret Kuusik

Studijoje analizuojamos pagrindinės rizikos ir tendencijos per ateinančius penkis metus, remiantis akademikų, analitikų ir valstybės tarnautojų nuomonėmis trijose Baltijos šalyse.

Tarp Baltijos šalims aktualiausių rizikų – hibridinis karas, ekonominio vystymosi lėtėjimas ir populizmo augimas politikoje. Autoriai pabrėžia, kad į užsienio ir saugumo politikos strategijas laikas integruoti klimato ir skaitmeninę dimensijas, o taip pat stiprinti regioninį bendradarbiavimą, investuoti į tarptautines institucijas ir garsiau pasisakyti apie taisyklių bei normų svarbą tarptautinėje teisėje.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2019/12/Mickus-and-Kuusik-The-Baltic-Risk-Landscape.pdf

„Lietuvos didžioji strategija ir ES gynybos integracija“
Justinas Mickus

Tarp geriausių analitinių darbų pasaulyje - Justino Mickaus studija „Lietuvos didžioji strategija ir ES gynybos integracija“. Presižinis Pensilvanijos universiteto rengiamas indeksas „2019 Global Go To Think Tank Index“ Mickaus studiją įtraukė į geriausių 2019 metų analitinių studijų pasaulyje sąrašą.

Studija „Lietuvos didžioji strategija ir ES gynybos integracija“ nagrinėja Lietuvos ir Europos Sąjungos gynybos integracijos scenarijus vystantis ES gynybos politikai. Joje pristatoma ir analizuojama Lietuvos didžioji strategija, analizuojamos Lietuvos politinės preferencijos ES gynybos politikos kontekste ir pristatomi keturi pagrindiniai scenarijai, kaip Lietuvos ir ES gynybos politikos integracija vystysis ateityje.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2019/05/VIPA_Justino-Mickaus-studija.pdf

“Strateginė komunikacija ir krizių valdymas: Gruzijos ir Lietuvos atvejų analizė”, Vilniaus politikos analizės institutas ir Gruzijos politikos institutas
Donatas Puslys ir Levan Kakhisvili

Demokratizacijos ir demokratijos įsitvirtinimo kontekste vidinės politinės krizės, kurias sukelia tiek išoriniai veiksniai, tiek ir vidaus reikalų dinamika, kelia rimtą iššūkį Gruzijos politinės sistemos stabilumui. Tokios krizės kelia pavojų ne tik vidinei tvarkai, bet ir Gruzijos santykiams su išoriniais veikėjais. Taigi, valdžios krizių valdymo strategijų analizavimas ir pamokų, kurių galima išmokti iš sėkmės ir nesėkmės atvejų, identifikavimas yra ypač svarbūs siekiant pakelti piliečių atsparumo lygį. Šios studijos tikslas – įvertinti Gruzijos vyriausybės atsaką į vidaus politikos krizes. Joje taip pat pateikiamos įžvalgos, remiantis Lietuvos patirtimi, apie tai, kaip tokius atsakus galima pagerinti tam, kad būtų sustiprintas pilietinis atsparumas.

Studijoje analizuojama po du atvejus iš Gruzijos ir Lietuvos. Pirmasis atvejis iš Gruzijos yra birželio 20 d. prasidėjusi protestų banga po to, kai Rusijos Ministras Pirmininkas, Komunistų partijos narys Sergejus Gavrilovas kreipėsi į Tarpparlamentinės ortodoksų asamblėjos delegatus rusų kalba iš Gruzijos parlamento pirmininko vietos. Antrasis atvejis yra pasikartojantys sienų statymo incidentai, t. y., Rusijos pasieniečių ir de facto valdžios vykdomas žemių užgrobimas ir fizinių barjerų, tokių kaip spygliuotų vielų tvoros, tranšėjos, aptvėrimai ir kt., statymas palei okupuotų teritorijų liniją. Tokie incidentai sukelia neramumus, ypač dėl to, kad kad valdžia negali užkirsti kelio tokiems incidentams. Šioje studijoje veiksmai, kurių ėmėsi Gruzijos valdžia šių krizių suvaldymui, laikomi nesėkmingais veiksmingo krizių valdymo ir strateginės komunikacijos požiūriu. Studijoje įvardijamos nesėkmės ir iš šių incidentų išmoktos pamokos.

Studijoje taip pat apžvelgiama Lietuvos patirtis ir konkretūs atvejai, rodantys sėkmingą krizių valdymą. Pirmasis atvejis – tai 2018 metų mokytojų streikas, kilęs dėl mokytojų atlyginimų modelio reformos. Naujajai sistemai ir jos įvedimo metodui nepritarė viena mokytojų profsąjunga ir prasidėjo protestai, kurie baigėsi Švietimo ministro atsistatydinimu. Antrasis atvejis susijęs su tuo, kaip Rusija vaizduoja Lietuvos partizanus, veikusius po Antrojo pasaulinio karo, kai Tarybinė Armija „išvadavo“ nacių okupuotas teritorijas. 2017 metais, kai NATO prostatė filmą apie Lietuvos partizanus, Kremlius ėmė intensy-

viau skleisti dezinformacijos kampaniją, į kurią Lietuvos vyriausybei reikėjo labai skubiai sureaguoti.

Tyrimo metu paimti išsamūs interviu su su pagrindiniais veikėjais, t. y., valdžios institucijų atstovais, kad būtų galima įvertinti krizių valdymo strategijas, kuriomis rėmėsi atitinkama vyriausybė. Be to, Gruzijos kontekste buvo išanalizuoti visuomenės nuomonės apklausos duomenys, kad būtų įvertinta, kaip Gruzijos visuomenė vertina vyriausybės krizių valdymo strategiją. Taip pat buvo įvertinti svarbiausių politikų vieši pasisakymai, kad būtų ištirta, kokias diskurso strategijas naudoja politikai, kai reikia spręsti vidaus politikos krizes. Remiantis tiek sėkmingais, tiek nesėkmingais krizių valdymo atvejais Gruzijoje ir Lietuvoje, studijoje išskiriamos pamokos, kurių reikia išmokti Gruzijos valdžiai.

http://gip.ge/wp-content/uploads/20-19/11/Strategic11.10.2019.pdf

EUROPOS SAUGUMAS

Vilniaus konsultacijos 2019: Europa ties riba

Vilniaus politikos analizės institutas spalio 3 d. suorganizavo kasmetinį viešą renginį Vilniaus konsultacijos 2019 „Europa ties riba: pilkųjų zonų politika“.

Konferencijoje buvo diskutuojama trimis šiuo metu Europą destabilizuojančiomis temomis: Rusijos įtakos operacijos, duomenų pažeidžiamumas socialiniuose tinkluose ir galimos Kinijos investicijų politinės pasekmės. Konferenciją moderavo ir kviestinius ekspertus kalbino Vilniaus instituto direktorė Virginija Būdienė, Instituto Tarybos pirmininkas Šarūnas Liekis, Instituto Europos saugumo programos vadovė Viktorija Rusinaitė, vyriausias analitikas Marius Laurinavičius, Medijų programos vadovas Donatas Puslys.

„Vilniaus konsultacijos“ suteikė neeilinę galimybę ekspertams ir visuomenei apie užsienio politikos ir saugumo klausimus diskutuoti su aukščiausio lygio profesionalais iš JAV, Ispanijos, Nyderlandų, Jungtinės Karalystės, Čekijos, Vokietijos, Izraelio ir Rusijos.

Konferenciją atidarė Krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis. Kiti pranešėjai ir panelistai buvo: Jose Grinda Gonzalez (du dešimtmečius Rusijos organizuoto nusikalstamumo tinklus tiriantis ir itin retai viešumoje kalbantis Ispanijos prokuroras), Dima Adamsky (saugumo ekspertas iš Izraelio, šiais metais išleidęs knygą apie stačiatikių bažnyčios susiliejimą su Rusijos politikos ir gynybos elitu), Nathalie Vogel (Europos vertybių ir suagumo politikos centro Čekijoje vyresnioji tyrėja), Anastasia Kirilenko (žurnalistė, tirianti aukščiausio lygio korupciją Rusijoje), Frederik Zuiderveen Borgesius (Radboudo universiteto Nijmegene, Olandijoje duomenų valdysenos, saugumo, privatumo ir profesorius), Nicolás de Pedro (vyresnysis Valstybingumo Instituto Jungtinėje Karalystėje tyrėjas), Natalija Bitiukova (duomenų apsaugos specialistė-teisininkė, Europos pilietinių teisių sąjungos Danijoje valdybos pirmininkė), Jacques de-Lisle (Kinijos ekspertas, Jungtinių Amerikos Valstijų Užsienio politikos tyrimų instituto (FPRI) Azijos programos vadovas), Maia Otarashvili (FPRI Eurazijos programos direktoriaus pavaduotoja), Zeno Leoni (Karaliaus kolegijos Londone gynybos studijų katedros dėstytojas), Chris Miller (FPRI Euroazijos programos direktorius), Rolf Fredheim (robotrolingo fenomeną ti-

riantis NATO StratCom vyriausiasis mokslininkas) ir Liudas Zdanavičius (Lietuvos Jono Žemaičio Karo akademijos tyrėjas). Apibendrinamąjį pranešimą pristatė Martin Svárovský, Europos vertybių ir saugumo politikos centro Čekijoje vadovas.

Įprastai tokio pobūdžio konferencijos Lietuvoje yra skirtos tik ministerijų ir diplomatinio korpuso atstovams. Nuo 2018 m. Vilniaus institutas, norėdamas suteikti galimybę visuomenei susipažinti su aštriausiomis saugumo ir užsienio politikos problemomis, „Vilniaus konsultacijas“ atvėrė visiems užsiregistravusiems.

Renginys sulaukė nemažo populiarumo, iš viso jame apsilankė apie 200 žmonių ir jis buvo plačiai aptarinėjamas Lietuvos ir užsienio žiniasklaidoje, taip pat transliuojamas gyvai socialiniuose tinkluose.

Renginio svetainė:
➽ https://vilniusinstitute.lt/vilnius-consultations-2019/

Renginio atgarsiai žiniasklaidoje:
➽ Alfa.lt: Dešimtmetį pinigų plovimą Ispanijoje tiriantis prokuroras: Rusija yra mafijos valstybė.
➽ LRT.lt: Nyderlandų mokslininkas: kompiuteriai gali būti šališki ir diskriminuoti žmonių grupes.
➽ LRT.lt: Ekspertas: Kinija mokėsi iš sovietų žlugimo, o Rusija nesėkmingai mokosi iš kinų

Kremliaus monitoringas (Kremlin Watch)

Kremliaus monitoringas – *Kremlin Watch* – yra strateginė Europos vertybių ir saugumo politikos centro Čekijoje programa, kurios tikslas – demaskuoti Rusijos įtakos instrumentus ir dezinfomacijos kampanijas, nukreiptas prieš Vakarų demokratijas. Vilniaus politikos analizės institutas prisideda prie šios programos naujienlaiškio, leidžiamo kartą per dvi savaites.

VPAI šiam naujienlaiškiui rašo naujienas ir pranešimus, daugiausia susijusius su Rusijos propaganda ir jos veikimu Baltijos šalių medijose.

➽ https://vilniusinstitute.lt/kremlin-watch/

DEMOKRATIJA IR MEDIJOS

Medijų ir informacinio raštingumo tinklas (MIRT)

Vilniaus politikos analizės institutas inicijavo ir jau trečius metus palaiko neformalų įvairių pilietinių ir neyvriausybinių organizacijų iniciatyvų, skirtų medijų ir informaciniam raštingumui Lietuvoje plėtoti, tinklą (MIRT). Jį sudaro Lietuvos Švietimo, Krašto apsaugos, Vidaus reikalų, Kultūros ministerijų strateginės komunikacijos bei susiję padaliniai, įvairios nevyriausybinės organizacijos.

Tinklo paskirtis yra koordinuoti, dalytis informacija ir veiklos bei bendradarbiavimo galimybėmis šiame išskirtinės reikšmės kiekvienai pasaulio demokratijai temų lauke. Iš viso tinkle yra apie 20 įvairių organizacijų ir institucijų.

MIRT veikla yra strateginės svarbos Lietuvai, nes kitos panašios šio tematinio lauko iniciatyvų koordinavimo ir tarpusavio bendradarbiavimo platformos nėra. MIRT partneriai, koordinuojant VPAI 2019 rugsėjo pradžioje dalyvavo diskusijų festivalyje "Būtent!".

Viešųjų diskusijų projektas „Atspari Lietuva“

Vilniaus politikos analizės institutas jau trečius metus iš eilės diskusijų festivalio „Būtent!“ renginiuose Birštone siūlė moderuojamas diskusijas pilietinio, medijų ir informacinio raštingumo temomis. 2019-ais Vilniaus politikos analizės instituto komanda ne tik dalyvavo įvairių festivalio erdvių diskusijose, bet ir inicijavo, finansavo bei suorganizavo atskirą erdvę su 11 diskusijų programa pavadinimu „Atspari Lietuva“, kurioje buvo pristatytos aktualios interneto bei elektroninių medijų, nacionalinio ir ES saugumo bei demokratinės visuomenės vertybių problemos.

Pusantros dienos programa buvo sudaryta iš 3 paties Instituto rengtų ir 8 Instituto suburto MIRT tinklo partnerių pasiūlytų bei pravestų valandinių diskusijų bei Instituto pravestų tarpinių mini-pokalbių per pusės valandos trukmės pertraukas. Programos auditoriją sudarė apie 3000 žmonių, atvykusių į festivalį, srautas.

➽ "Būtent! 2019 diskusijos Vilniaus Instituto YouTube paskyroje.

Diskusijos NE apie teatrą

Kartu su Lietuvos nacionaliniu dramos teatru Vilniaus politikos analizės institutas suorganizavo diskusijų ciklą „Pokalbiai NE apie teatrą“. Šių diskusijų tikslas, atsižvelgiant į teatro repertuarą ir pjesių turinį, buvo analizuoti tokias temas, kaip moterų teisės, istorinės atminties konfliktai, paveldo išsaugojimas ir t. t. VPAI pakvietė įvairių sričių ekspertus pakalbėti šiomis temomis ir padiskutuoti apie tai, koks vaidmuo tenka kultūros įstaigoms stiprinant atvirą visuomenę ir susiduriant su iškylančiais iššūkiais.

Žiniasklaidos analizė

Vilniaus politikos analizės institutas paskelbė individualių ir grupinių stipendijų konkursą žiniasklaidos tyrimų projektams, nagrinėjantiems tokias temas kaip žiniasklaidos laisvė, dezinformacija ir medijų raštingumas, žiniasklaidos skaidrumas, regioninės žiniasklaidos būklė ir t. t. Iš viso buvo paskirtos dvi individualios ir dvi grupinės stipendijos šių analitinių studijų parengimui:

Kokybinis tyrimas apie Lietuvos regio-

ninių žiniasklaidos priemonių būklę. Analitinę studiją ruošia Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto docentė Jolanta Mažylė.

Asmens duomenų tvarkymo išimtys žurnalistikoje: nacionaliniai sprendimai Europos Sąjungos masto dilemai. Studiją parengė teisininkė, asmens duomenų apsaugos specialistė Natalija Bitiukova.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2020/02/VIPA_Bitiukova_2020_v5_LTsum_f.pdf

Propagandos šablonai interneto portalų komentaruose – nagrinėjama, kaip dezinformacijos naratyvai apie Lietuvą kaip „nepavykusią valstybę“ skleidžiami populiariausių naujienų portalų komentaruose. Studiją parengė Vilniaus universiteto dėstytojas, sociologas Karolis Jonutis.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-01-31-TYRIMAS_Jonutis_FINAL_true.pdf
➽ Tyrimo pristatymo vaizdo įrašas VPAI YouTube paskyroje.

Valstybės institucijų (ministerių ir jos pavaldžių įstaigų) viešinimo projektų dinamikos 2017-2018 metais tyrimas. Šiuo tyrimu Viktoras Bachmetjevas siekia susisteminti ir apibendrinti Lietuvos valstybės institucijų (ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų) viešinimo projektus: jų finansines apimtis bei biudžetų paskirstymus. Daugelis analitikų pastebi, jog būtent šioje sferoje gimsta viešųjų ir privačių interesų nesuderinamumo rizika, kai valstybės įstaigoms vadovaujantys politikai viešinimo pinigais „nusiperka“ pozityvų arba neutralų nušvietimą žiniasklaidoje. Norint ištirti priežastingumą ar bent jau koreliaciją tarp šių reiškinių, reikalinga duomenų bazė, kurioje būtų susisteminti valstybės leidžiami „viešinimo“ pinigai.

Medijų, informacinio ir pilietinio raštingumo mokymai

Vilniaus politikos analizės instituto Medijų programos ekspertai 2019 metais rengė pilietinio mokymai vyresniųjų klasių moksleiviams, studentams, žurnalistams, valstybės ar savivaldų tarnautojams. Mokymai skirti pilietinio, taip pat medijų ir informacinio raštingumo, reikalingų ugdyti atsparumui priešiškos Rusijos propagandos ir dezinformavimo veiksmų atžvilgiu, ugdymui.

Šalia šios temos mokymų Lietuvos mažesnių miestų mokyklose – Nemakščių, Vievio, Šiaulių ir kitur Vilniaus institutas rengė vilniečių auditorijoms Nyderlandų žurnalisto Roberto van der Noordaa, profesionaliai tiriančio dabartinio Rusijos režimo finansuojamų „trolių“ veiklą socialiniuose tinkluose, mokymus žurnalistams apie tai, kaip atpažinti „trolių“ turinius ir veiksmus.

➽ LRT.lt: Olandas pradėjo medžioti „trolius“ Ukrainoje išgirdęs absurdišką melą: ta problema niekur nedings.

Projektas „Demokratijos tiltai“

2019 m. Vilniaus politikos analizės institutas kartu su partneriu Center for Euro-Atlantic Studies (Serbija) įvykdė projektą „Demokratijos tiltai“. Projektas finansuotas iš Lietuvos respublikos Užsienio reikalų ministerijos Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšų. Pagrindinis šio projekto tikslas – Balkanų valstybių ekspertų ir piliečių gebėjimų atpažinti priešišką propagandą ir dezinformaciją stiprinimas.

Projekto metu bendradarbiaujant su partneriais iš Serbijos parašyti ir paskelbti 8 anali-

tiniai straipsniai lietuvių ir anglų kalbomis su trečiųjų šalių, daugiausia Rusijos ir Kinijos, kišimusi į demokratinius procesus Balkanuose susijusiomis temomis. VPAI ekspertai surengė 3 mokymus Belgrade vietos ekspertams apie sėkmingos kovos su melagingomis naujienomis patirtis, apie su Europos Sąjunga susijusią Rusijos skleidžiamą dezinformaciją ir apie Rusijos kišimąsi į demokratinius procesus. Taip pat kartu su partneriais iš Serbijos surengtas vienas ekspertinis seminaras – diskusija Vilniuje apie Balkanų iššūkius euroatlantinės integracijos kelyje.

➽ https://vilniusinstitute.lt/bridges-of-democracy-serbia/

Projektas „Jaunimo nuomonės ir galimybės ES viešąjai diplomatijai“

Vilniaus politikos analizės institutas kartu su partneriais iš 6 užsienio šalių pristatė visuomenei tarptautinio tyrimo „Jaunimo nuomonės ir ES viešosios diplomatijos galimybės: jaunimo naratyvai ir supratimas apie ES, Ukrainos Baltijos šalių santykius“ (E-YOUTH) rezultatus.

Rugpjūčio 25-28 d. vykusiame projekto dalyvių, vadovaujamo Naujosios Zelandijos (Christchurch universiteto) mokslininkų, susitikime Vilniuje dalyvavo 14 mokslininkų iš 6 šalių.

Ekspertai diskutavo apie žiniasklaidos formuojamus naratyvus aprašant konfliktus Ukrainoje, naratyvų reikšmę ir jų suvokimą bei jaunimo požiūrius į ES ir Ukrainos santykius skirtingose šalyse. Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatus kartu su tarptautinio tyrimo komanda pristatė Vilniaus politikos analizės instituto ekspertas Gintaras Šumskas.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog Ukrainos įvaizdis pirmiausia asocijuojamas su karu, konfliktu, okupacija. Šis šalies vaizdinys didele dalimi suformuotas žiniasklaidos, kurioje Rusijos agresija prieš Ukrainą yra viena pagrindinių ne tik regiono, bet ir pasaulio politikos žinių temų.

Bendradarbiavimas su Ukraina yra remiamas, tačiau paramos formos yra gana selektyvios. Jaunųjų respondentų (18 – 30 m.) nuomone, Lietuva turėtų tęsti „švelniosios galios“ kooperacijos formas: paramą pilietinės visuomenės plėtrai, ekonominių ir kultūrinių ryšių plėtrą. Tuo tarpu į bendradarbiavimo formas, kurios reikalauja realių finansinių ar politinių įsipareigojimų (finansinė ar karinė parama), jaunimas žiūri atsargiau.

Platesnėje geopolitinėje perspektyvoje ES ir Lietuva laikomos Ukrainos advokatėmis ginant šalies interesus konflikte su Rusija bei tęsiant europinės integracijos procesus. Jaunimo nuomone, Lietuva turi siekti vieningos Europos Sąjungos pozicijos, remiančios Ukrainą ir ribojančios Rusijos įtaką regione.

➽ E-YOUTH pristatymo vaizdo įrašas VPAI YouTube paskyroje

GERAS VALDYMAS

Savivaldybių gerovės indeksas 2019

Vilniaus politikos analizės institutas visuomenei, ekspertams ir politikams gruodžio mėnesį pristatė 2019-ųjų metų Savivaldybių gerovės indeksą. Šis indeksas yra sudėtinis, paremtas plačios teminės apimties rodikliais ir tęstinis. Europos Sąjungos šalyse tokie indeksai plačiai naudojami regionų raidai

stebėti ir analizuoti: VPAI ekspertai išnagrinėjo Švedijoje (Stokholmo Reforminstitutet) rengiamą savivaldybių žmogaus socialinės raidos indeksą bei Čekijoje (Obce v datech & Deloitte) 2018 m. paskelbtą savivaldybių gyvenimo kokybės indeksą.

Šio indekso tiklas – ne reitinguoti, bet vykdyti ilgalaikį stebėjimą, siekiant nuomonių formuotojams bei sprendimų priėmėjams suteikti objektyvios kontekstinės informacijos, didinti visuomenės informuotumą apie padėtį skirtinguose Lietuvos regionuose ir skatinti gyventojų pilietinį įsitraukimą į gerovės kūrimą savo gyvenamoje aplinkoje.

Savivaldybių gerovės indeksas, grindžiamas 2018 m. oficialios statistikos duomenimis, rodo naujausias savivaldybių gerovės raidos tendencijas. Indeksą sudaro 5 komponentai – socialinis saugumas, fizinis saugumas, gyvybinga ekonomika, švietimas, sveika demografija), o bendras vienos savivaldybės indeksas yra šių vidinių indeksų vidurkis.

Kartu su atnaujintu 2019 m. indeksu pristatyti ir 2015 – 2019 m. indekso rodiklių pokyčiai, leidžiantys stebėti gerovės rodiklių kaitą savivaldybėse per 4 metų laikotarpį. Savivaldos atstovai ir kiti suinteresuoti asmenys šiuo metu gali naudotis VPAI suprogramuotu interaktyviu analizės įrankiu, leidžiančiu lyginti indekso parametrus laike.

Vilniaus politikos analizės institutas, siekdamas išanalizuoti ir įvertinti gyvenimo gerovės pokyčius savivaldybėse, skelbs šį indeksą kasmet, pridėdamas aktualių komponentų. VPAI Savivaldybių indekso projekto vadovas dr. Gintaras Šumskas.

➽ https://vilniusinstitute.lt/savivaldybiu-geroves-indeksas-2019/
➽ 2019 m. Savivaldybių indekso pristatymo LR Prezidentūroje vaizdo įrašas VPAI YouTube paskyroje.

Nepotizmo tyrimai

Vilniaus instituto ilgalaikis tikslas prisidėti prie priešinimosi demokratiškai neatskaitomingų interesų grupių valstybės užvaldymui įgalino 2018-2019 m. atlikti literatūros, ekspertų ir viešosios nuomonės tyrimą apie nepotizmo problemas Lietuvoje – kiek ir kaip šis prieštaringai vertinamas socialinės tinklaveikos būdas yra papiltęs, kaip priimti jo kelaimą nelengvą neskaidrumo ir šališkumo iššūkį mūsų vis dar trapioje demokratijoje?

Viešosios nuomonės apklausa parodė, kad tai yra rimta problema, nes 70 % respondentų įvardijo nepotizmą kaip nemenką kliūtį darbo rinkoje, karjeroje ir darbo santykiuose.

Tyrimo rezultatai buvo viešai pristatyti per socialinius tinklus, dalomuosius infografikus, viešas diskusijas su ekspertais ir specializuotus seminarus ar paskaitas tam tikroms susidomėjusioms įstaigoms (Valstybės tarnybos etikos komisijai, Lietuvos specialiųjų tyrimų tarnybai) ir vietos verslininkų klubams (Vilniaus klubui).

2019 m. buvo vedami seminarai nepotizmo tema kitoms verslo ir savivaldybių organizacijoms, taip pat išleistos rekomendacijos privataus sektoriaus, NVO ir valstybės/savivaldybės sprendimų priėmėjams.

2020 m. tyrimas bus išplėstas siekiant aprėpti potencialios nepotizmo rizikos grupes viešajame sektoriuje. Bus atlikta savivaldybių tarybų narių apklausa,

2020 m. vasarą ir rudenį bus apklausti savivaldybių ir centrinės valdžios institucijų tarnautojai. Taip pat tariamasi su Latvijos ir Estijos partneriais siekiant atlikti analogiškus tyrimus visose Baltijos šalyse ir rezultatus nagrinėti iš lyginamosios perspektyvos.

➽ https://vilniusinstitute.lt/wp-content/uploads/2020/03/VPAI_Nepotizmas_2020_V.pdf

Rinkimų stebėsena – visuomenės nuomonės tyrimai 2019

2019 m. VPAI atliko tyrimą dėl gyventojų apsisprendimo balsuoti referendume dėl Lietuvos pilietybės išsaugojimo visiems lietuvių kilmės asmenims, nepriklausomai nuo to, ar jie yra įgiję kitos šalies pilietybę – ir analizavo Lietuvos visuomenės nuomonę apie visuomeninių rinkimų komitetų dalyvavimą Savivaldos rinkimuose.

Vilniaus politikos analizės institutas analizavo, kaip potencialūs rinkėjai suvokia ir vertina 2019 m. kandidatų į LR prezidento postą įvaizdžius. Buvo tiriamos rinkėjų kandidatams priskiriamos savybės, kurias apibendrinus buvo sudaryti kandidatų "portretai". Ši analizė padėjo paaiškinti galimus rinkėjų pasirinkimus ir lūkesčius.

Abu tyrimai buvo paremti reprezentatyvių gyventojų apklausų rezultatais.

- Delfi.lt: Tikrieji laimėjimai ir pralaimėjimai: iš pirmo žvilgsnio nematomi naujausių rinkimų ženklai
- LRT.lt: Jeigu referendumas įvyktų, nėra aišku, kuriose šalyse lietuviai išsaugotų pilietybę.
- https://vilniusinstitute.lt/kandidatu-abecele/

Rinkimų rezultatų aptarimas – savivaldybių ir Prezidento rinkimai 2019

Kartu su partneriais iš Vytauto Didžiojo universiteto VPAI organizavo ekspertų diskusijas, kurios buvo tiesiogiai transliuojamos per savivaldybių ir prezidento rinkimų naktis. 4 diskusijos buvo transliuojamos tiesiogiai per vieną didžiausių šalies naujienų protalų 15min.lt ir per VPAI socialinių tinklų paskyras. VPAI Medijų ir demokratijos programos vadovas Donatas Puslys sukūrė scenarijus diskusijoms ir moderavo jas.

Diskusijose buvo ne tik aptariami rinkimų rezultatai, bet taip pat ir skirtingų partijų programos, socioekonominė situacija įvairiuose Lietuvos regionuose savivaldybių rinkimų kontekste, kiekvieno kandidato programa, bebaigiančios kadenciją prezidentės palikimas ir tarptautinė situacija prezidento rinkimų konteste.

- 2019 LR Prezidento rinkimų aptarimų vaizdo įrašai VPAI YouTube kanale.

VPAI POLITINĖS IR DALYKINĖS DISKUSIJOS

Sausio 30

„Visuomeniniai rinkimų komitetai: daugiau demokratijos ar mažiau skaidrumo?“

Ar visuomenė pasitiki juos atstovaujančiais visuomeniniais rinkimų komitetais? Kaip pasitikėjimas susijęs su parama politinėms partijoms? Ar dabartinė rinkimų komitetų teisinio reglamentavimo tvarka suteikia vienodas galimybes visiems politinės kampanijos dalyviams?

Šie ir kiti su savivaldos rinkimais susiję klausimai buvo aptarti VPAI suorganizuotoje diskusijoje, kurioje dalyvavo VPAI tyrimų vadovas dr. Gintaras Šumskas, Mykolo Romerio universiteto mokslininkė Rima Urbonaitė, žurnalo IQ vyriausiasis redaktorius Ovidijus Lukošius. Diskusiją moderavo VPAI ekspertas Algis Davidavičius.

Vasario 27

„Iš pirmų lūpų: Ukraina prieš rinkimus“

Ukrainos Aukščiausioje Radoje daugumos palaikymu buvo priimtos konstitucijos pataisos, įtvirtinančios Ukrainos kursą į Europos Sąjungą ir NATO. Prieš Ukrainos prezidento rinkimus kilo klausimas, kokios krypties galima tikėtis iš naujo(s) vadovo (-ės).

Ar į Vakarus žvelgianti Ukraina dar gali atsigręžti į Rytus? Situaciją prieš rinkimus Ukrainoje komentavo buvęs Ukrainos ekonomikos ir prekybos ministras Aivaras Abromavičius. Vilniaus politikos analizės institutas taip pat atliko visuomenės nuomonės tyrimą, kiek Lietuvos gyventojams rūpi Ukrainos likimas ir ką, respondentų nuomone, Ukraina turėtų padaryti, kad būtų priimta į ES ir NATO. Tyrimo rezultatus pristatė VPAI tyrimų vadovas Gintaras Šumskas.

Vasario 28

„Politika ir religija Ukrainoje: ką reiškia autokefalija?“

Diskusijoje su profesoriumi ir aukšto rango stačiatikių bažnyčios atstovu Kyrilu Hovorunu aptarti šie klausimai: ką reiškia autokefalija Ukrainai ir jos tikintiesiems; kodėl autokefalijos dokumentą kartu su stačiatikių metropolitu priima šalies prezidentas; kokius santykius tarp Ukrainos ir Rusijos stačiatikių bažnyčių ateityje sąlygos autokefalija? Pokalbį su Kyrilu Hovorunu moderavo politologas, VPAI tarybos pirmininkas, profesorius Šarūnas Liekis. Profesorius Kyrilas Hovorunas yra Loyola Marymount universiteto Los Andžele Hufingtono ekumeninio instituto vykdomasis direktorius. K. Hovorunas yra baigęs teologijos akademiją Kijeve ir Nacionalinį universitetą Atėnuose.

Balandžio 4

”Iš pirmų lūpų: hibridinės įtakos Ukrainos prezidento rinkimuose“

Diskusijoje su buvusiu Ukrainos gynybos ministro patarėju, 2019 m. kandidatu į Ukrainos prezidentus, vienu ryškiausių Euromaidano lyderių, judėjimo „Spilna Sprava“ (lt. „bendras reikalas“) koordinatoriumi Oleksandru Danilyuku VPAI kvietė pasikalbėti apie rinkimų pirmojo turo rezultatus ir Rusijos kišimąsi į Ukrainos prezidento rinkimus.

Kokios hibridinės grėsmės išryškėjo Ukrainos prezidento rinkimuose? Kokie pagrindiniai Rusijos naudojami destabilizacijos scenarijai, ką jie gali atnešti Ukrainai? Koks vaidmuo juose tenka kraštutinės dešinės grupuotėms? Ar bus trečiasis Maidanas? Baigęs teisės studijas, O. Danilyukas yra Gynybos reformų centro vadovas, aktyvistas, judėjimo „Spilna Sprava“, 2014 m. Euromaidano metu užėmusio tris ministerijas, koordinatorius. 2014 m. pasamdytas Ukrainos Gynybos ministerijos ministro Valerijaus Hetelejo patarėju Ukrainos kariuomenės reformų ir karo Donbase klausimais. Nuo 2015 m. jis yra JAV gynybos politikos tyrimų organizacijos Potomac Foundation mokslinis bendradarbis. Oleksandras Danilyukas buvo kandidatas 2019 m. prezidento rinkimuose. Renginį moderavo Vilniaus politikos analizės instituto vyriausiasis ekspertas Marius Laurinavičius.

Balandžio 9

„Referendumas dėl dvigubos pilietybės: lūkesčiai ir realybė“

Nuo nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje buvo rengiama 12 referendumų. Iš visų organizuotų referendumų įvyko 5. Žvelgiant į ne itin sėkmingą referendumų istoriją, kyla klausimas: kokia dvigubos pilietybės referendumo perspektyva? Ar prezidento rinkimai

padės mobilizuoti reikiamą rinkėjų skaičių? Ar Lietuvos Respublikos piliečiai paremtų iniciatyvą, jei referendumas vyktų šiandien? Kokie piliečių pasirinkimo motyvai? Kokios galimos teisinės šio Konstitucijos pakeitimo pasekmės? VPAI kovo mėnesį atliko visuomenės nuomonės tyrimą (apklausos vykdytojas – „Baltijos tyrimai“) apie piliečių pasirinkimą būsimajame dvigubos pilietybės referendume. Institutas surengė viešą visuomenės nuomonės tyrimo pristatymą ir diskusiją, kurioje buvo aptartos dvigubos pilietybės referendumo problemos ir įžvalgos. Diskusijoje dalyvavo dr. Gintaras Šumskas, VPAI tyrimų vadovas; dr. Aušrinė Jurgelionytė, Vilniaus Universiteto komunikacijos koordinatorė, politologė; Andrius Valuta, teisininkas; Skirma Kondratas, VPAI tarybos narė; prof. dr. Šarūnas Liekis, istorikas, politologas. Diskusijos moderatorius – Donatas Puslys.

Gegužės 6

„Iš pirmų lūpų apie Kiniją: Tibeto atvejo analizė“

Vilniaus politikos analizės institutas suorganizavo susitikimą su Centrinės Tibeto administracijos išeivijoje vadovu Lobsang Sangay. Dalai Lamai 14-ajam pasitraukus iš šių pareigų ir tapus dvasiniu Tibeto vadovu, Sangay buvo išrinktas į aukščiausias Tibeto vadovybės išeivijoje pareigas. Lobsang Sangay gimė Indijoje, studijavo Delio ir Harvardo universitetuose, teisininkas. Jis yra taikaus Tibeto autonomijos Kinijoje sureguliavimo šalininkas. Renginį moderavo Algis Davidavičius, VPAI Gero valdymo programos ekspertas.

Gegužės 21

„Moldova: nuo sėkmės istorijos iki grėsmės demokratijai?“

Diskusijoje dalyvavo Dumitru Alaiba, Moldovos Parlamento narys, priklausantis prodemokratiškam blokui ACUM, moderavo VPAI Europos saugumo programos vadovė Viktorija Rusinaitė. Pasak Dumitru Alaiba, Moldova yra vadovėlinis pavyzdys to, kaip laiku neišspręstos korupcijos problemos žlugdo demokratinius procesus ir trukdo Europos Sąjungos plėtrai. Prieš penkerius metus Moldova buvo vadinama „sėkmės istorija“ ir „pavyzdiniu Rytų partnerystės“ atveju, ji buvo laikoma labiausiai pažengusia partnerystės šalimi siekiant tvarios demokratijos. Ta pati šalis jau yra išplovusi 22 milijardus dolerių iš Rusijos į Europą, vienas milijardas buvo pavogtas iš Centrinio banko rezervų.Negana to, Moldovoje buvo įteisinta kontroversiška mokesčių amnestija. Nepaisydama įspėjimų iš Europos ir kitų tarptautinių partnerių, Moldova toliau prekiauja pasais. Šiandien Moldova rizikuoja tapti Europos pinigų plovimo centru ir kelti dar didesnį pavojų Europos saugumui. Šalyje klesti korupcija, nuolat paminamos pamatinės demokratinės laisvės ir pažeidinėjamos žmogaus teisės. Kad situacija pasikeistų, Moldovai būtinos reformos, šalinančios oligarchines įtakas institucijose, o tam reikalinga Europos parama. Svarbios pamokos gali būti išmoktos iš kitų Rytų partnerystės šalių.

Gegužės 24

„Lietuvos „trolių“ žemėlapis. Kaip socialiniai tinklai naudojami Rusijos propagandai?“

Renginyje gerai žinomas Olandijos žurnalistas Robertas van der Noorda, atlikęs ne vieną įdomų tyrimą ir paskelbęs ataskaitų bei straipsnių apie melagingas žinias, trolių fabrikus ir Rusijos propagandą, pristatė savo tyrimus, jų sklaidą ir visuomenės reakcijas į atskleistas manipuliacijas internetinėse medijose. Diskusijos dalyviai pasidalijo savo patir-

timi, kaip atpažinti Rusijos trolius Lietuvoje, jų veiklą „Facebook“ ir kituose socialiniuose tinkluose, kaip demaskuoti trolių propagandos tinklus, pranešėjas palygino žinomus duomenis apie egzistuojančius „trolių fabrikus“ Lietuvoje, Nyderlanduose ir kitose šalyse. Robertas van der Noorda yra laisvai samdomas tiriamosios žurnalistikos atstovas, analitikas, jau daugiau nei 15 metų tyrinėjantis Rusijos ir Ukrainos klausimus – hibridinį karą, propagandą, disidentų persekiojimą, trolių armijas socialiniuose tinkluose ir kt.

Birželio 20

„Lietuvos geležinkeliai: ataka iš Rytų. Kaip Kremlius, prisidengdamas Baltijos šalių verslininkais, vykdo geopolitinę ekspansiją“

Marius Laurinavičius pristatė savo naują studiją apie Rusijos įtakas Lietuvoje. Šį kartą nagrinėti Kremliaus įtakos mechanizmai strateginėje Lietuvos ūkio šakoje – geležinkelių transporte. „Lietuvos geležinkeliai“ buvo ilgai vadinami „valstybe valstybėje“. Ir šios „valstybės valstybėje“ interesai ne visuomet atrodė tapatūs Lietuvos interesams. Su Rusija susiję skandalai net privertė trauktis buvusį bendrovės vadovą Stasį Dailydką. Bendrovę bandoma reformuoti ir išlaisvinti nuo Rusijos įtakų.

Bet ar to pakaks? Ar nėra kitų, vis labiau išreikštų, būdų ir priemonių daryti įtaką „Lietuvos geležinkeliams“? Ir kodėl vis pagrįstesnis atrodo teiginys, kad Rusijai siekiant įtakos Lietuvoje geležinkelių sektorius tampa svarbesniu už energetikos sektorių? Kokių priemonių reikia imtis, kad nuo to apsisaugotume? Po studijos pristatymo minėtomis temomis diskutavo Seimo nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narys Arvydas Anušauskas ir studijos autorius M. Laurinavičius. Diskusiją moderavo žurnalistė Rita Miliūtė.

Lapkričio 21

„Ar laikas perkrauti Lietuvos ir Baltarusijos santykius?“

Kas dabarties politikoje sieja Lietuvą ir Baltarusiją? Šimtmečiai bendros istorijos ar septyni šimtai bendrų sienos kilometrų? Trys dešimtmečiai laisvės nuo Sovietų Sąjungos ar dešimtys Lietuvoje įsikūrusių Baltarusijos persekiotų aktyvistų? Žvelgiant į oficialią Baltarusijos politinę liniją gali susidaryti įspūdis, kad nuo Krymo krizės Baltarusija stoviniuoja kryžkelėje tarp Rytų ir Vakarų. Tačiau ekonomika kalba ką kitą – nuo Rusijos priklauso du trečdaliai Baltarusijos eksporto pajamų. Ar patys Baltarusijos piliečiai nori daugiau Europos ar Rusijos? Ką rodo Baltarusijos parlamento rinkimai? Ar saugi Lietuvos Baltarusijos kaimynystė šiandien, kai vėl atnaujinami Rusijos-Baltarusijos Sąjunginės valstybės planai? 2013 metais Anais Marin Rusijos ir Baltarusijos gynybos integraciją pavadino bene vienintele sritimi, kurioje realiai įgyvendinamas sąjunginės valstybės formatas. Ar tai reiškia, kad anapus sienos jau dešimtmečius veikia Rusijos valstybė? Diskusijoje dalyvavo Anaïs Marin, Varšuvos universitetas (via Skype), Tatsiana Chulitskaya (VDU), Laurynas Jonavičius (VU TSPMI), Marius Laurinavičius (VPAI), Dzianis Kuchynski (Visuomeninis komitetas 1863-1864 sukilimo dalyviams atminti). Diskusiją moderavo VPAI Europos saugumo programos vadovė Viktorija Rusinaitė.

Gruodžio 18

„Baltijos šalių rizikų žemėlapis: ekspertinis rizikų ir tendencijų vertinimas“

Renginio metu pristatyta studija, parengta VPAI asocijuoto analitiko Justino Mickaus ir Tarptautinio gynybos ir saugumo centro Es-

tijoje analitikės Piret Kuusik. Studija remiasi Estijos, Latvijos ir Lietuvos užsienio politikos ekspertų apklausa. Joje aptariama, kokias pagrindines rizikas Baltijos šalims įvardija akademikai, analitikai bei valstybės tarnautojai, ir kaip šios rizikos siejasi su svarbiausiomis pasaulio politikos tendencijomis. Studija atskleidžia stiprėjančią hibridinio karo bei ekonominių rizikų įtaką Baltijos šalių politikai ir prognozuoja politinės fragmentacijos augimą.

Diskusijų vaizdo įrašai VPAI Facebook paskyroje:

https://www.facebook.com/pg/VilniausInstitutas/videos/?ref=page_internal

VPAI MEDIJOSE

Vilniaus politikos analizės instituto analitikai ir asocijuoti ekspertai 2019 metais žurnale IQ kiekvieną mėnesį publikavo straipsnius, kuriuose nagrinėjo Lietuvos ir kitų šalių (Ukrainos) demokratijos problemas, aptarė kitas aktualias užsienio ir vidaus politikos temas, tokias kaip pilkųjų zonų politika ir pasipriešinimas hibridinėms grėsmėms, naujai išrinkto Lietuvos prezidento pozicija, nedarbas, regioninė politika.

VPAI analitikai ir ekspertai taip pat pastoviai rašo straipsnius ir komentarus įvairiomis aktualiomis politinėmis temomis į didžiuosius šalies portalus, dalyvauja televizijos ir radijo laidose, kaip kviestiniai svečiai dalyvavo 48 įvairiose diskusijose ir konferencijose tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

60 straipsnių
52 interviu radijuje
43 interviu spaudoje
58 interviu ir komentarai televizijoje

REMĖJAI

1. Atviros Lietuvos fondas
2. Užsienio reikalų ministerijos Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo programa
3. Krašto apsaugos ministerijos konkursas NATO-15
4. Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamentas prie KAM
5. Kultūros ministerija
6. NNLE Georgian Institute of Politics
7. University of Canterbury
8. US Embassy
9. Norwegian Embassy
10. British Embassy
11. Spanish Embassy
12. Embassy of the Netherlands

© 2019 Vilniaus politikos analizės institutas.

Vilniaus
politikos analizės
institutas

www.facebook.com/VilniausInstitutas/

VPAI YouTube

twitter.com/VIPA_Vilnius

lt.linkedin.com/company/vilniusinstitute

info@vilniusinstitute.lt

+370 612 25727

www.vilniusinstitute.lt

Didžioji g. 5, LT-01128
Vilnius, Lietuva,